THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish ... of Western C...
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk ...
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTA...
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער עיקר אינ'ם ציוניזם אין איצטיקן מאָמענט

פון מ. מ. אוסישקין

(אויס א פארטראג געהאלטן אויף א צוזאמענקונפט פון זשורנאליסטן און שריפטשטעלער אין ירושלים).

די פאזיטיווע זייט פון לאנדאנער קליינעם קאנגרעס

קודם כל — א פאר ווערטער איבער די רעזולטאטן פון די זיצונגען פון ציוניסטישן אקציאנס־קאמיטעט און די דזשואיש איידזשענסי אין לאנדאן.

מיין זאגט, אז פון לאנדאן בין איך געקומען אלס גרויסער אפטימיסט. דאס איז ניט ריכטיק. איך בין פון לאנדאן ניט געקומען קיין גרויסער אפטימיסט, פונקט ווי איך בין אהין ניט געפאהרן קיין גרויסער פעסימיסט.

איך האב דארט ניט בייגעלעבט אזעלכעס, צוליב וואס איך זאל פון דארט צוריקקומען מיט אביסעל מעהר מוטיגקייט.

לאנדאן האט געהאט פאזיטיווע זייטן, ווען פארדרינג אונטערגעשטראכן צו וועדען צוליב זייער וויכטיקייט, ווייל זיי האבען אנגעמערקט די ליניע פאר אונזער צוקונפטיקער ארבעט.

דאס ערשטע גוטע וואס האט מיך געפרייט איז: אז די אלע אין לאנדאן צוזאמענגעקומענע, ניט ציוניסטן זיינען, האבן זיך — קאן מען זאגן — דערקאנט איינער מיט'ן צווייטן ווי ברידער.

אלץ וואס איז דארט געדרעדט געווארן, סיי אין אקציאנס־קאמיטעט און סיי אויך אין דער דזשואיש־איידזשענסי, איז געווען מיט ערנסט, אינערלאכן געפיל און אנטשלאסנהייט, און מ'איז געווען דער פיהלער גלייכן אז מען האט געפונען דעם נויטיגן וועג.

דאס צווייטע גוטע אין לאנדאן איז געווען די באציאונג צו „ברית שלום".

אויף ביידע זיצונגען פונ'ם אקציאנס קאמיטעט אי אויך פון דער דזשואיש איידזשענסי זיינען געהערט געווארן פיל און זייער שארפע ווערטער קעגן דער אידעאלאגיע פון „ברית שלום" און ניט אינ'ם אקציאנס קאמיטעט און אויך ניט אין דער דזשואיש איידזשענסי האט זיך ניט געפונען קיינער וואס זאל געווען וואגן צו פארטיידיקן די זעלבע אידעאלאגיע. און דאס איז, לויט מיין מיינונג, דערפרייענד און דערמוטיגנד.

דאס דריטע גוטעס איז דער פאקט וואס אין לאנדאן האט זיך ארויסגעצייגט, אז וועלכע מיינונגס פארשיידענהייטן ס'זאלן ניט זיין צווישן דעם אקציאנס־קאמיטעט און דער דזשואיש־איידזשענסי, וועט דאך דער אפארט אין אלגעמיין ארבעען אויס פאלשטענדיקע הארמאניע צווישן די דאזיקע צוויי אינסטיטוציעס.

און — דאס לעצטע און בעסטע: דיי כ א ד ן־ פ ר א ג ע, וועלכע באשעפטיקט מיך אמעערסטן אין די לעצטע יאר, צוליב מיין אפיציעלער אויפגאבע אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

די דאזיקע פראגע, וועלכע איז ביי לעצטענס געווען ביי אונז ווי א שטיפקינד, איז דוקא איצט געשטאנען אין צענטער פון אלע פארהandלונגען, אויף די זיצונגען פונ'ם אקציאנס־קאמיטעט און אויף די זיצונגען פון דער דזשואיש איידזשענסי.

דער אינטערעס און דער באוואוסטזיין, אז די ארץ־ישראל פראגע איז קודם כל באדן, באדן און טאקע ווידער באדן, האט אריינגעדרונגען טיף אין די הערצער פון אלע אנטיילנעמער אין די דערמאנטע זיצונגען, אין לאנדאן. און דאס באטראכט איך אלס איינע פון די גאר וויכטיקסטע זאכן.

אט דאס איז דאס פאזיטיווע, וואס איך האב געבראכט פון לאנדאן.

די אבסאָלוטע גערעכטיקייט איז אויף אונזער זייט

קום איך צו דער הויפט פראגע, די באדען־פראגע וועל איך אייך דערקלערן אין קורצן מיין שטאנדפונקט, וועלכן איך האב פארגעליינט אין לאנדאן, אויף די זיצונגען פון דעם אקציאנס־קאמיטעט און דער דזשואיש איידזשענסי, און איך וויל זייער, אז ער זאל ווערן דער שטאנדפונקט פון דער גאנצער אידישער וועלט, און ניט בלויז מיינער.

מיין פארטראג איבער דער באדן פראגע, האב איך אויף דער זיצונג פון דער דזשואיש איידזשענסי, אונטער ה' ווארבורג'ס פארזיצערשאפט, אנגעהויבן מיט די פאלגענדע ווערטער:

פאראלא רוסישער שפריכווארט "נראם ניע גראניעט — מוזשיק ניע פערעקרעס־טיטסיא" (כל זמן ס'קראכט ניט דער דור נער — וועט זיך דער פויער ניט צלמ'ן). אט דאס שפריכווארט פאסט זיך ניט בלויז צום רוסישן מוזשיק, ואנדערן אויך צו די מנהיגים פונ'ם עם חכם ונבון.

יאהן לאנג האב איך אן א קליינע גרופע חברים געשריבן איבער דער באדן־פראבלעם, אנגעצייגט אי איר גרויסע וויכטיקייט און באוויזן אז פון איר לייזונג איז אפהענגיק אונזער גאנצע ארבעט און אלע אונזערע שטרעבונגען אין ארץ־ישראל, און אלע האבן געשווינן.

און ס'האבן געמוזט פארקומען צוויי פאגראמען: דער פיזישער פאגראם אין אב תרפ"ט, און דער גייסטיקער פאגראם פון דער פארלאמענטארישער אויספאר־שונגס קאמיסיע, אז אידן זאלן ענדלאך זיך א ריר טאן און זאלן זיך אנהויבן, ניט צלמ'ען, נאר איינטראכטן זיך גוט אין אט דער אזוי לעבנס־פראבלעם.

די באדן פראגע איז אויב אין א סכנה, פיל־לייכט נאך א גרעסערע ווי איר שטעלט זיך פאר. און ניט בלויז צוליב דעם דער־מאנטן שטאנדפונקט פון דער אויספאר־שונגס קאמיסיע אין דער באציאונג פון דער רעגירונג און אלע אונזערע קעגנער און שונאים וועלכע געפינען זיך אומעטום און אין אלע פארטייען, אין ארץ־ישראל, אין עגלאנד און אין דער גאנצער וועלט, — ניט בלויז צוליב דעם איז די באדן פראגע איצט אין א סכנה, זאנדערן אויך צוליב די געפערלאכע שטאנדפונקטן פון א געוויסן טייל אינ'ם אידנטום.

איר אלע אן אויסנאם ווייסט זייער גוט אן טראג די אלע דעקלאראציעס אין לאנדאן שטערט אונז די היגע רעגירונג אלע

12 יאר אין אונזער ארבעט. אין דער געדער צייט האט מען אנגעהויבן צו קעמפן קעגן אונז מיט אועלכע מיטלען, וועלכע זיינען פאר אונז נאך געפערלאכער אלס אלע מינים פאגראמען.

קעגן אונזער אידעאל האט מען אנגעהויבן בען האנדלען מיט קאנטראידעאלן, און שוין אונזער צוקונפט, חלילה, נאר באגראבען ווערן.

מען טענה'ט: ארץ־ישראל איז באזעצט פון אן אנדער פאלק, אין איר אלזא ניטא קיין פלאץ פאר צוויי פעלקער, סיידן מען זאל דאס אלט־באזעסענע פאלק ארויס־שטויסן. און קעגן אונזער אידעאל צוריק צו קומען אינ'ם לאנד פון דארט צוריקקומען מיט אביסעל מעהר אבות און זיך אין איר איינפונדעווען שטעלט מען אויך אן אנדער אידעאל: באשיצן דעם אלט־געזעסענעם ארימען פעלאך מען זאל אים ניט ארויסשטויסן.

און פארשטענדלאך: דאס אידישע פאלק, וועמענס א געוויסער טייל איילט זיך אימער צו דינען דעם אידעאל, וועלכער שיינט אים צו זיין דער „מעגשיאכער", שטייט שוין אין מורא אין זארג מען זאל די אראבער חלילה ניט ארויסשטויסן.

קומען מיר איצט און באוויזן מיט סטאטיסטישע ציפערן, אז אין ארץ־ישראל איז פאראן געגנט פלאץ פאר די אראבער אי אויך פאר די אידן. וועלן קומען די אראבער און וועלן די זעלבע ציפערן אנדערש דערקלערן, אז ס'איז ניט א קיין פלאץ פאר ביידן.

אט די דאזיקע מעטאדע, פון קעמפן פאר אונזערע רעכטן אין ארץ־ישראל דורך פארענטפערן זיך, — די דאזיקע מעטאדע איז פאר אונז א קאטאסטראפאלע.

מיר דארפן אויף אלע פראגן ענטפערן איין תשובה: מיר האבן איין אידעאל וועלכער איז אן אן ערך פיל גרעסער צו באשיצן בלויז די־אינטערעסן פון הונדערטער טויזנטער אראבער.

געווען א צייט ווען פריוואטער באזיץ איז באטראכט געווארן אלס קודש קדשים און דער וואס האט דעם אידעאל אנגערופן איז באטראכט געווארן אלס גנב און גזלן. שטייט אבער ניט דיר ערד אויף איין ארט, און אלץ באוועגט זיך און פראגרעסירט, האט מען היינט אן אנדער באגריף אויך אין פריוואטן באזיץ, באזונדערס אין דעם באזיץ, וואס דער מעגש האט באקומען אלס גאט'ס מתנה — דער באדן.

איצט זאגט מען, אז יעדער מענש האט א רעכט צו לעבן אויף גאט'ס ערד, און אז איינער האט אן סך און דער צווייטער — גאר ניט. דאן פאדערט דיר גערעכטיקייט אין דער הבסטער אידעאל, אז אין דער עקזיסטירנדיקער אדרענונג זאל פארקומען אן ענדערונג, און מען מאכט די נויטיקע ענדערונג.

דאס זעלבע גילט אויך בנוגע דער ארץ ישראל פראגע.

פאראן אויף דער וועלט אן אראבישע אומה, וועלכע ציילט פון 40 ביז 50 מיי־ליאן נפשות, וואס וואוינען אין מאראקא, טונים, אלזשיר, טריפאלי, עגיפטן, סודאן, איראק, סיריע, טראנסיארדעניען, אראביען און ארץ־ישראל; און פאראן א אידישע אומה, וואס צילט בלויז 15 מיליאן נפשות, אבער זיי זיינען צעזייט און צעשפרייט איבער דער גאנצער וועלט און אלס אומה האבן זיי ניט אפילו קיין שפאן איינענע ערד אונטער די פיס.

ס'איז אלזא די אבסאלוטע גערעכטיקייט וועגן מיר קומען אפן פאר דער גאנצער וועלט און מיר זאגן צום אראבישן פאלק: דו, וואס האסט לאטיפונדי־באדן פאר אפשר 200 מיליאן מענשן אין דער וועלט, קאנסטו דען ניט זיך אזוי איינארדענען, אז אין דעם קליינעם לאנד ארץ־ישראל, וואס איז בלויז קוים איין פראצענט פון דעם גאנצן באדן וואס דו באזיצסט אין דער גאנצער וועלט, און אין וועלכן מיר פראקטישע ארבעט אין ארץ־ישראל איצט שטייען מיר אין דער פראגע ווידער „על פרשת דרכים" (אויפ'ן שיידוועג).

פון איין זייט פאדערט מען פון אונז, אז די גרעסטע אנשטריינגונגען אונזערע זאלן מיר ווידמען דער פאליטישער ארבעט. די דאזיקע לייט זיינען ניט קעגן דער פראקטישער ארבעט, אבער — ניט זי איז לוי טזייער מיינונג דער עיקר.

פון דער צווייטער זייט פאדערט מען פארבאריישן דעם דור אין אן אנדער פארם, און מען דערקלערט דאס אויב דאס וועט געשעען וועט מען קאנען ארבעטן, ניט — איז יעדע ארבעט אוממעגלאך.

און די דאזיקע ביידע שטאנדפונקטן זיינען פאר אונז פאטאלע.

איך פרעג ביי די דאזיקע צוויי צדדים: און אז מיר וועלן ניט זינן אין פאליטישן זין, אז מיר וועלן ניט פארבאריישן אונזער דור און אויך די אראבער אינ'ם לאנד מיט די גאר עכסטע אידעאלן, וואס זשע וועט דאן זיין? זעט איר דאך, אז אחד־העמ'ס "עבודה לדורות" איז פאר אונז א געפאר?

אונזער גאנצע ארבעט אין אזא וועג קאן סטייען אפשר איין דור. פיל־לייכט בלויז פאר א האלבן דור. ס'איז א פאקט, אז אט דאס קליינע לאנד (ארץ־ישראל) און אירע איינוואוינער אנטוויקלען זיך זייער שנעל, און ביי אזעכע באדינגונגען דענקט איר באמת אז נאך דורות וועט איר נאך האבן דא א דרימת הרגל.

עפנט אייערע אויגן און זעט די ווירק־לאכקייט ווי זי איז! די השגחה האט ארויפגעלייגט אויפ'ן אידישן פאלק א שווערע לאסט: פארריכטן אין א קור־צע צייט דאס וואס מען האט קאליע גע־מאכט אין משך פון 2.000 יאר. אונטער אט דער שווערער לאסט; אנטווידער מען גיט אויף אז מען זאגט: מיר האבן קיין צוקונפט, אדער מען מאביליזירט אלע קרעפטן און אנשטריינגונגען און מען גייט אויף דעם איינפאכן וועג פון פראקטישער ארבעט אינ'ם לאנד, און אין דער זעלבער צייט באשעפטיקט מען זיך אויך מיט פא־ליטיק און פארבאריישונג.

און אז מיר ריידן בכלל איבער דער פראקטישער ארבעט אלס דעם צענטער פון אונזער אונטערנעמונג, איז די באדן־פיהלפ פון דער רעגירונג, אבער — זיי שטעל־לען דעם דגש חזק אויף דער פריוואטער איניציאטיווע.

דער דריטער שטאנדפונקט זאגט, דער הויפט מקור פאר גאולת הארץ איז דער אידישער נאציאנאל פאנד.

זיי זיינען ניט קעגן דער פריוואטער איניציאטיווע, לחיפך, זיי זיינען מיט איר זייער צופרידן; זיי זיינען אויך ניט קעגן דעם, אז מען זאל פאדערן רעגירונגס־באדן, לחיפך, זיי ווילן אים זייער שטארק; אבער דעם דגש חזק שטעלן זיי אויף דער ארבעט פון דעם אידישן נאציאנאל פאנד.

איך בין מיט די פון דריטן שטאנד־פונקט.

איך וועל איצט צו רו לאזן אלע אידע־אלאגישע פראגן און פראבלעמען פונ'ם אי־דישן נאציאנאל פאנד, און וועל ריידן בלויז פון פראקטישן שטאנדפונקט.

אודאי וואלט עס זייער גוט געווען די רעגירונג זאל באמת וועלן מיר זאלן באקו־מען אירע לענדערייען אין זי זאל וועלן אונז לייכטער מאכן, דורך אירע געוועזן און פארערונגען, צו דערווערבן לענדעריי־ען; און אודאי דארפן מיר דאפיר קעמ־פען.

(שלוס — דינסטאג)

ערשט איצט, 15 יאר נאך דעם זינקן פון דער "לוזיטאניא" דערוויסט מען זיך דעם אמת

פון א. נייטהאנס

מיט פופצן יאר צוריק איז דאס געווען אין סאמע ברען פון דער וועלט מלחמה, ווען די וועלט איז אויפגעשטורעמט גע־ווארן פון א שרעקלאכער קאטאסטראפע — די מעכטיקע ענגלישע פאסאזשיר שיף, די לוזיטאניא, צו יענער צייט איינע פון די גרעסטע שווימענדע פלאצן, איז גע־זונקען געווארן און העכער צוועלף הונ־דערט לעבנס זיינען פארלוירן געגאנגען.

א דייטשע סאבמארין האט אין דער שיף איין־געיאגט א טארפעדא, ווען די שיף איז שוין געווען גאנץ נאענט צו דעם ברעג פון איילאנד און דאס זינקען פון דער רייזיקער שיף איז פארגעקומען אזוי שנעל, אזוי פלוצלונג, אז פון די העכער 2050 פאסאזשירן און מאנשאפט האט בלויז וויניקער ווי א העלפט באוויזן זיך צו רעטן; די מערהייט, 1216 אין צאל, האט געפונען א נאסן קבר אין דעם שטור־רעמדיקן ים.

צווישן די אומגעקומענע האבן זיך גע־פונען 114 אמעריקאנער בירגער — די שיף איז געזונקען געווארן אויף איר וועג פון אמעריקע קיין ענגלאנד — ווייל דאר־רום היסטאריקער האבן, אז מיט דעם זינ־קען פון דער לוזיטאניא האט דייטשלאנד פאקטיש אונטערגעשריבן איר איינגעגעב־טויט־אורטייל, אזוי צו זאגן. מען וויל דריינגען, אז פון דעם פאנגט זיך אן דייטש־לאנד'ס ירידה, זי האט פון דעם מאמענט אן אנגעפאנגען צו פארלירן אין פרעס־טיזש, אין סימפאטיע, האט קעגן זיך ארויסגערופן דעם צארן פון דער גאנצער צווילייזירטער וועלט, אפילו פון דעם טייל פון דער וועלט וואס האט נאך ביז דאן ניט איינגעטונקען זיינע רייגע הענט אין דעם בלוט וואס האט פארפלייצט אין פאר־טרונקען אייראפע.

אפילו אמעריקע, וואס האט זיך די נאנ־צע צייט געהאלטן נייטראל, די אמעריקע אונטער וואודראו ווילסאן, וואס איז געווען "צו שטאלץ צו קעמפן", אפילו אט די דאזיקע אמעריקע האט זיך פון דעם מאמענט אן געגומען דערנענטערן צו די פארבינ־דעטע און זיך דערווייטערן פון דייטש־לאנד. מען וויל האבן, אז אומדיערעקט האט דאס זינקען פון דער לוזיטאניא, אדער בעסער געזאגט, די 114 אמעריקא־נער, וועלכע האבן זייערע לעבנס פארלאָרן בעת דעם זינקען פון דער לוזיטאניא — אז אט דייזער אומשטאנד, מער ווי איר־גענד וועלכע אנדערע שפעטערע פאסירונ־גען, האט געפירט צו אמעריקע'ס אריינ־טרעטן אין דער וועלט מלחמה אין פאר־שטייט זיך, צו דייטשלאנד'ס נידערלאגע.

ווילן מיר זיך אבער פארנעמען מיט מלחמה זכרונות. דאס איז ניט אונזער אויפגאבע. פאראן אבער איין אומשטאנד וואס האט אונז געצוואונגען, פונקט איצט, אז מען האט דאן אומזיסט באשולדיקט דעם רעדאקטאר פון דער דייטש־אמעריקאנער צייטונג "דאס פאטערלאנד"

מען געוואוסט אין פאראויס, אז די "לוזיטאניא" וועט געזונקען ווערן?

15 יאר נאך דער געשעענישן, אויפצובלע־טערן די פארגאנגענע געשעענישן, אט יע־נע ביטערע, אין בלוט אויסגעוויינטע דער־פארונגען אין וועלכע עס וואלט זיך וועלן וואס שנעלער פארגעסן, אויף אייביק פאר־געסן.

עס האנדלט זיך אבער אין ריין וואשן א מענשנ'ס נאמען, אין פארריכטן פאקטן וואס זיינען פארגרייזט געווארן, אז דער צוקונפטיקער היסטאריקער זאל ניט בלאנ־זשען אין דער פינסטער, ווען ער וועט קאָ־מענטירן איבער דער דאזיקער געשעענישן.

אט דאס איז דאס וואס:

די לוזיטאניא איז געזונקען געווארן פרייטאג, דעם 7טן מאי, 1915. דעם 1טן מאי האט די שיף פארלאזן דעם ניו־יאר־קער האפן אין מיט אומגעפער א וואך פריער, דעם 22טן אפריל. האט דער דא־מאלסדיקער דייטשער אמבאסאדאר, גראף פאן בערנטארף, געלאזט אפדרוקן אין אלע גרויסע אמעריקאנער צייטונגען א וואר־נונג אין דער פארמע פון א באצאלטן אד־ווערטייזמענט.

אין זיין וואָרנונג דערמאנט דער דייי־טשער אמבאסאדאר אלע רייזנדע וואס האבן בדעה זיך צו ארויסלאזן אויף א רייזע איבער'ן אטלאנטיק, אז דייטשלאנד און אירע פארבינדעטע זיינען אין מלחמה מיט ענגלאנד. און אירע פארבינדעטע, אז די וואסערן ארום די ברעגן פון דעם ענגלישן לאנד זיינען אין דער מלחמה זאָ־גען און אז שיפן וואס באווייזן זיך אין אין יענע וואסערן און אויף וועמען עס פלא טערט די ענגלישע פאן אדער די פאן פון אירע מלחמה געגאסן, זיינען אין געפאר געזונקען צו ווערן. זאלן דארום אלע רייי־זענדע נעמען אין אבאטראכט די דאזיקע וואָרנונג ווייסנדיק אז זייער רייזע, איז פארבונדן מיט א גרויסער ריזיקע.

מיט אנדערע ווערטער מיינט עס, אז די דייטשע רעגירונג דורך איר אמבא־סאדאר אין וואשינגטאן, לאזט וויסן אלע פאסאזשירן בפרט און דער וועלט בכלל, אז זי נעמט אראפ פון זיך יערע פאר־אנטוואָרטלאכקייט פאר פאסירונגען וואס וועלן פארקומען אין יענע וואסערן און צוליב וועלכע עס וועט מעגלאך פילע אויס־קומען צו ליידן.

איז דאס נאך ווייניק, האט דער צו־פאל צוגעגרייט נאך א שפיצל.

אין דעם זעלבן טאג וואס עס איז אנגע־קומען די טרויעריקע נייעס וועגן דעם שוידערלאכן אומגליק מיט דער לוזיטאניא — מען קאן אפילו זאגן, אז אין דער זעל־בער שטונדע, ווען לופט אין ניו־יארק איז אפילו טאן די קאלאניזאציאנס־ארבעט, אבער ניט זי איז דער עיקר, זאנדערן די חכשרה, פארבאריישן דאס פאלק.

אי הערצל אי אחד העם האבן אלזא, נעמאכט ארץ־ישראל'ס אויפבוי אפהענגיק פון געוויסע באדינגונגען.

און איך זאג, אז ס'איז פארן א דרי־טער וועג און ער איז גאר דער ריכטיקער.

ארבעטן און אין ארץ־ישראל ביי אלע באדינ־גונגען. מיט דער אינטער־נאציאנאלער צושטימונג, און אפילו אויך קעגן איר. מיט דער פארבאריי־טונג פונ'ם דור און אפילו אן איר.

די אינטערנאציאנאלע הסכמה און די פארבאריישונג פונ'ם פאלק, זיינען אלס דערגענצונגס דער עיקר אבער איז: די פראקטישע ארבעט אין ארץ־ישראל.

איצט שטייען מיר אין דער פראגע ווידער "על פרשת דרכים" (אויפ'ן שיידוועג).

פון איין זייט פאדערט מען פון אונז, אז די גרעסטע אנשטריינגונגען אונזערע זאלן מיר ווידמען דער פאליטישער אר־בעט. די דאזיקע לייט זיינען ניט קעגן דער פראקטישער ארבעט, אבער — ניט זי איז לוי טזייער מיינונג דער עיקר.

פון דער צווייטער זייט פאדערט מען דעפארטמענט, קעגן אן אמעריקאנער ביר־גער, דעם רעדאקטאר פון "דאס פאטער־לאנד," אז יענער האט פאראויס געוואוסט, אז די לוזיטאניא וועט געזונקען ווערן. ער האט מיט דעם געוואלט ווארפן א חשד, אז ווירעק איז א דייטשער שפיאן. דאס איז אפשר געווען דאס ערשטע מאל אין דער געשיכטע פון אמעריקע, וואס אן אמ־באסאדאר פון א גרויס־מאכט ברייננט אפיציעל אריין א קלאגע צום סטייט דע־פארטמענט קעגן אן אמעריקאנער ביירגער. דער סטייט דעפארטמענט האט אבער די קלאגע פארוואָרפן. נאכדעם ווי ווירעק האט צוגעשטעלט באוויזיג, אז די לוזי־טאניא האט פאקטיש מיט זיך געפירט מלחמה קאנטראבאנד פאר די אלאאירטע, האט אין די וואסערן וואס וועל־רען פארערבנט אין דער מלחמה זאָגן, טיי־ער באצאלט פאר איר נארישער האנדלונג, און עס איז נאנץ מעגלאך, אז אין דער גי־כער צוקונפט זאל אזא גרויסע שיף ווי די לוזיטאניא, וועלכע פירט מיט זיך אויף מאדנ אינסטרומענטן פאר גרויס בריטא־ניע, האבן דעם זעלבן סוף."

דאס איז געווען א דערשטוינונג אי פאר דייטשלאנד'ס פריינט אין די פאר־איינישקיטע שטאטן, אי פאר אירע שונאים. מען האט גלייך אויסגעטייטשט, אז די לו־זיטאניא איז באשטימט געווארן געזונקען צו ווערן אויף איר לעצטער רייזע פון אמע־ריקע קיין ענגלאנד; אז דער דייטשער אמ־באסאדאר אין וואשינגטאן, אזוי גוט ווי דער רעדאקטאר פון "דאס פאטערלאנד", ווירעק, און דער לעצטער נאך אפשר מער ווי דער אמבאסאדאר האט געוואוסט וועגן דעם. זיי האבן אלזא געקאנט פאר־היטן די קאטאסטראפע, ראטעווען 1216 לעבנס, צוויי זיי 114 אמעריקאנער, און נאנץ פראמינענטע אמעריקאנער ביירגער. מען האט אויסגעפשט'לט אז די אינטע־רעסן פון דייטשלאנד זיינען ביי זיי גע־שטאנען אזוי הויך, אז זיי האבן געמאכט א שווייג דערפון.

ספעציעל איז דער אויפרעגונג געוואקסן קעגן ווירעק'ן, ער איז דאך געווען אן אמע־ריקאנער ביירגער! זייט דאן האט זיך אנ־געפאנגען דער טעראר קעגן דייטשן אין אמעריקע; ס'האט זיך פארשפרייט א קעג־נערשאפט צו דייטשלאנד וואס האט מיט דער צייט געפירט צו אמעריקעס אריינ־טרעטן אין דער וועלט קריג אויף דער זייט פון די פאראייניקטע און קעגן דייטשלאנד.

15 יאר נאך דער געשעענישן, אויפצובלע־טערן די פארגאנגענע געשעענישן, אט יע־נע ביטערע, אין בלוט אויסגעוויינטע דער־פארונגען אין וועלכע עס וואלט זיך וועלן וואס שנעלער פארגעסן, אויף אייביק פאר־געסן.

עס האנדלט זיך אבער אין ריין וואשן א מענשנ'ס נאמען, אין פארריכטן פאקטן וואס זיינען פארגרייזט געווארן, אז דער צוקונפטיקער היסטאריקער זאל ניט בלאנ־זשען אין דער פינסטער, ווען ער וועט קאָ־מענטירן איבער דער דאזיקער געשעענישן.

אט דאס איז דאס וואס:

די לוזיטאניא איז געזונקען געווארן פרייטאג, דעם 7טן מאי, 1915. דעם 1טן מאי האט די שיף פארלאזן דעם ניו־יאר־קער האפן אין מיט אומגעפער א וואך פריער, דעם 22טן אפריל. האט דער דא־מאלסדיקער דייטשער אמבאסאדאר, גראף פאן בערנטארף, געלאזט אפדרוקן אין אלע גרויסע אמעריקאנער צייטונגען א וואר־נונג אין דער פארמע פון א באצאלטן אד־ווערטייזמענט.

אין זיין וואָרנונג דערמאנט דער דייי־טשער אמבאסאדאר אלע רייזנדע וואס האבן בדעה זיך צו ארויסלאזן אויף א רייזע איבער'ן אטלאנטיק, אז דייטשלאנד און אירע פארבינדעטע זיינען אין מלחמה מיט ענגלאנד. און אירע פארבינדעטע, אז די וואסערן ארום די ברעגן פון דעם ענגלישן לאנד זיינען אין דער מלחמה זאָ־גען און אז שיפן וואס באווייזן זיך אין אין יענע וואסערן און אויף וועמען עס פלא טערט די ענגלישע פאן אדער די פאן פון אירע מלחמה געגאסן, זיינען אין געפאר געזונקען צו ווערן. זאלן דארום אלע ריי־זענדע נעמען אין אבאטראכט די דאזיקע וואָרנונג ווייסנדיק אז זייער רייזע איז פארבונדן מיט א גרויסער ריזיקע.

מיט אנדערע ווערטער מיינט עס, אז די דייטשע רעגירונג דורך איר אמבא־סאדאר אין וואשינגטאן, לאזט וויסן אלע פאסאזשירן בפרט און דער וועלט בכלל, אז זי נעמט אראפ פון זיך יערע פאר־אנטוואָרטלאכקייט פאר פאסירונגען וואס וועלן פארקומען אין יענע וואסערן און צוליב וועלכע עס וועט מעגלאך פילע אויס־קומען צו ליידן.

איז דאס נאך ווייניק, האט דער צו־פאל צוגעגרייט נאך א שפיצל.

אין דעם זעלבן טאג וואס עס איז אנגע־קומען די טרויעריקע נייעס וועגן דעם שוידערלאכן אומגליק מיט דער לוזיטאניא — מען קאן אפילו זאגן, אז אין דער זעל־בער שטונדע, ווען לופט אין ניו־יארק איז

אפילו טאן די קאלאניזאציאנס־ארבעט, אבער ניט זי איז דער עיקר, זאנדערן די חכשרה, פארבאריישן דאס פאלק.

אי הערצל אי אחד העם האבן אלזא, נעמאכט ארץ־ישראל'ס אויפבוי אפהענגיק פון געוויסע באדינגונגען.

און איך זאג, אז ס'איז פארן א דרי־טער וועג און ער איז גאר דער ריכטיקער.

ארבעטן און אין ארץ־ישראל ביי אלע באדינ־גונגען. מיט דער אינטער־נאציאנאלער צושטימונג, און אויך קעגן איר. מיט דער פארבאריי־טונג פונ'ם דור און אפילו אן איר.

די אינטערנאציאנאלע הסכמה און די פארבאריישונג פונ'ם פאלק, זיינען אלס דערגענצונגס דער עיקר אבער איז: די פראקטישע ארבעט אין ארץ־ישראל.

איצט שטייען מיר אין דער פראגע ווידער "על פרשת דרכים" (אויפ'ן שיידוועג).

פון איין זייט פאדערט מען פון אונז, אז די גרעסטע אנשטריינגונגען אונזערע זאלן מיר ווידמען דער פאליטישער אר־בעט. די דאזיקע לייט זיינען ניט קעגן דער פראקטישער ארבעט, אבער — ניט זי איז לוי טזייער מיינונג דער עיקר.

פון דער צווייטער זייט פאדערט מען דעפארטמענט, קעגן אן אמעריקאנער ביר־גער, דעם רעדאקטאר פון "דאס פאטער־לאנד," אז יענער האט פאראויס געוואוסט, אז די לוזיטאניא וועט געזונקען ווערן. ער האט מיט דעם געוואלט ווארפן א חשד, אז ווירעק איז א דייטשער שפיאן. דאס איז אפשר געווען דאס ערשטע מאל אין דער געשיכטע פון אמעריקע, וואס אן אמ־באסאדאר פון א גרויס־מאכט ברייננט אפיציעל אריין א קלאגע צום סטייט דע־פארטמענט קעגן אן אמעריקאנער ביירגער. דער סטייט דעפארטמענט האט אבער די קלאגע פארוואָרפן. נאכדעם ווי ווירעק האט צוגעשטעלט באוויזיג, אז די לוזי־טאניא האט פאקטיש מיט זיך געפירט מלחמה קאנטראבאנד פאר די אלאאירטע, האט אין די וואסערן וואס וע־רען פארערבנט אין דער מלחמה זאָגן, טיי־ער באצאלט פאר איר נארישער האנדלונג, און עס איז נאנץ מעגלאך, אז אין דער גי־כער צוקונפט זאל אזא גרויסע שיף ווי די לוזיטאניא, וועלכע פירט מיט זיך אויף מאדנ אינסטרומענטן פאר גרויס בריטא־ניע, האבן דעם זעלבן סוף.

דאס איז געווען א דערשטוינונג אי פאר דייטשלאנד'ס פריינט אין די פאר־איינישקיטע שטאטן, אי פאר אירע שונאים. מען האט גלייך אויסגעטייטשט, אז די לו־זיטאניא איז באשטימט געווארן געזונקען צו ווערן אויף איר לעצטער רייזע פון אמע־ריקע קיין ענגלאנד; אז דער דייטשער אמ־באסאדאר אין וואשינגטאן, אזוי גוט ווי דער רעדאקטאר פון "דאס פאטערלאנד", ווירעק, און דער לעצטער נאך אפשר מער ווי דער אמבאסאדאר האט געוואוסט וועגן דעם. זיי האבן אלזא געקאנט פאר־היטן די קאטאסטראפע, ראטעווען 1216 לעבנס, צוויי זיי 114 אמעריקאנער, און נאנץ פראמינענטע אמעריקאנער ביירגער. מען האט אויסגעפש'לט אז די אינטע־רעסן פון דייטשלאנד זיינען ביי זיי גע־שטאנען אזוי הויך, אז זיי האבן געמאכט א שווייג דערפון.

ספעציעל איז דער אויפרעגונג געוואקסן קעגן ווירעק'ן. ער איז דאך געווען אן אמע־ריקאנער ביירגער! זייט דאן האט זיך אנ־געפאנגען דער טעראר קעגן דייטשן אין אמעריקע; ס'האט זיך פארשפרייט א קעג־נערשאפט צו דייטשלאנד וואס האט מיט דער צייט געפירט צו אמעריקעס אריינ־טרעטן אין דער וועלט קריג אויף דער זייט פון די פאראייניקטע און קעגן דייטשלאנד.

מען האט דאן אומזיסט באשולדיקט דעם רעדאקטאר פון דער דייטש־אמעריקאנער צייטונג "דאס פאטערלאנד"

(שלוס אויף זייט 8)

"אומוויכטיקע אינצידענטן"

אויף דער אינטערפעלאציע פון דעם אידישן דעפוטאט פישער, אין רומענישן פארלאמענט, וועגן די אנטי־אידישע עקסצעסן וואס קומען לעצטנס פאר אויף א גרויסן מאסשטאב, האט די רעגירונג געענטפערט, אז דאס זיינען געווען בלויז "אומוויכטיקע אינצידענטן", — דאס הייסט, מען האט נאר גע־בראכן שויבן אין אידישע הייזער . . .

אויף אן ענגלאכן אופן האט דער רומענישער אמבאסאדאר אין וואַ־שינגטאן אויך געפרואווט בארואיקן די אידישע געזעלשאפטלאכע מיינונג אין אמעריקע. פאר א דעלעגאציע פונ'ם פארבאנד פון רומענישע אידן, האט ער דערקלערט, אז די איצטיקע אנפאלן אויף אידן זיינען ניט פון אן ערנסטן כאראקטער, און אז די רעגירונג נעמט אן די גוטיקע מיטלען, — דער גע־געוויינלאכער נוסח פון אלע אזעלכע דעקלערונגען.

מיר קאנען זיך מיינען, אז ברעכן פענסטער און האלטן אזוי טעראָרי־זירט די אידישע באפעלקערונג איז שוין גארניט קיין "אומוויכטיקע אינצי־דענטן". דער אמת איז אבער ליידער, אז די עקסצעסן זיינען געגאנגען א סך ווייטער ווי די רעגירונג האט צוגעגעבן. — מען האט אויך געבראכן קעפ און מען האט צע'ממיס'טע אידן געוואָרפן אין טייך, און פינף־און־צוואנציק טויזנט אידן זיינען זיך צעלאפן פון מארמאראשער געגנט און באהאלטן זיך אין די וועלדער. און אידן האט מען גע'ממית'ט אויף די גאסן פון בוקארעסט אונבעער די אויגן פון דער רעגירונג. און — זיבן אידן וואס האבן זיך ווידער געשטעלט קעגן די כוליגאנעס ווערן געהאלטן, ווי שווערע פארברעכער, אין דער טורמע אין יאסי . . .

דאס דערציילן די רומענישע צייטונגען, אונטער א שטריינגער צענ־זור. ווייס פון דעם ניט די רומענישע רעגירונג, אדער זי מאכט זיך ניט וויסנדיק?

אדער זיינען אפשר טאקע געשפאלטענע אידישע קעפ און צעטריבע־נע צענדליקער טויזנטער אידן פאר איר אויך ניט מער ווי "אן אומוויכטי־קער אינצידענט?" . . .

די דאָזיקע ווערטער איבער די רעזולטאטן פון די זיצונגען פון ציוניסטישן אקציאנס־קאמיטעט און די דזשואיש איידזשענסי אין לאנדאן.

מיין זאגט, אז פון לאנדאן בין איך געקומען אלס גרויסער אפטימיסט. דאס איז ניט ריכטיק. איך בין פון לאנדאן ניט געקומען קיין גרויסער אפטימיסט, פונקט ווי איך בין אהין ניט געפאהרן קיין גרויסער פעסימיסט.

איך האב דארט